

VIER

Tienermeisjes bezaten een verraderlijk soort glamour. Alles stond hun goed: woede, verontwaardiging, als ze chagrijnig waren of slapend in hun schoolbank hingen, bij de bushalte in diepe concentratie kringen rook uitbliezen, tussen de lesuren in sneltempo yoghurt met hazelnootsmaak naar binnen lepelden of in het huishoudkundelab knalrode spaghettisaus in bakjes schepten terwijl hun varenachtige pony in de tupperware bungelde. Vanuit sommige hoeken bezien, konden hun puistjes iets moois hebben, als uitdagende punksieraden of... of geologische formaties. Ik hield van hun vurige vlagen van bezieling, die hen bijna brandgevaarlijk maakten. Zelfs hun nonchalance kon inspirerend zijn, een blinkend soort harnas dat ik probeerde te respecteren, behalve wanneer maatregelen noodzakelijk waren. (Bijvoorbeeld, huiswerk niet gemaakt en geen boeiende smoes, dat was irritant.)

Herkennen wat pubermeisjes mankeerde, was een erkend aspect van mijn baan, evenals het bieden van verlichting van het mankement. Ze noemden me weleens 'mama', de jongere meisjes, en haptten dan gechoqueerd naar adem, alsof ze de eersten waren die dat overkwam. (Mij was het overkomen.) Maar de inzichten die ik op school opdeed, werkten thuis niet.

Ik kon alleen maar bedenken dat bloedverwanten kennelijk andere eisen aan elkaar stelden. De wisselkoers was niet hetzelfde. Hun sympathie-economie had een andere celstructuur. Ik bezat het verkeerde soort geduld, het verkeerde soort gevoeligheid wat Eleanor betrof. De verkeerde armen en benen en ogen en oren en...

Thuis volgden de mislukkingen elkaar als zweepslagen op. Ik kon begrijpen noch geloven wat ik allemaal zag gebeuren. Jean merkte dat ik het zwaar had. 'Niet zo hard je best doen,' waarschuwde ze me. 'Louisa kon me jarenlang niet luchten of zien. Ik ben gewoon bij haar uit de buurt gebleven. Neem niet alles zo persoonlijk op. Geef het wat tijd.' Ik putte hieruit moed en nam me voor om Eleanor van een afstandje te bewonderen. Ik zou me minder door haar laten opbranden, deed vriendelijk en neutraal en herwon wat van mijn kracht. Ik probeerde haar van me af te laten ketsen, maar de hatelijke dreunen die ze uitdeelde, het giftige zwijgen, de leugens en vijandigheid en diefstal en daaropvolgende beschuldigingen, alsof ik háár spullen had gejat, ik kon er niet tegenop. Zelf zou ze vast en zeker een ander verhaal vertellen, maar ze wilde niet met me praten. De pijn om samen te wonen met iemand die je verachtte, die je flink wat treden lager dan menselijk inschaalde. Heel verfrissend. Een specifieke vorm van huiselijk geweld.

Het begon een paar weken nadat ze dertien was geworden, de manier waarop ze haar liefde van me wegsloofde, ik die zowel vader als moeder voor haar was geweest, tafel en stoel, dus toen onze gewoonlijke, gemoedelijke omgang omsloeg naar minachting en wreedheid, voelde het echt alsof ik met kleine moordpogingen te maken had. Ik had mezelf niet meer in de hand. Ik kon geen eerbied meer opbrengen voor mezelf. Thuis was geen thuis. Op een afschuwelijke avond sloot ik mezelf in de badkamer op en gaf mezelf een harde klap in mijn gezicht. Ik wist niet wat ik anders moest doen. Ik hoorde een lage fluittoon, en wrijvend over mijn brandende jukbeen ging ik even op de rand van het bad zitten. Ik constateerde met ontzetting dat mijn wereld geen zachtheid kende, geen warm onthaal. Haar verschrikkelijke pogingen me uit te wissen. Er was helemaal niets. Op een ochtend las ik in de krant een stuk over trauma's en hun oorzaken en behandelingen. De journaliste vertelde dat de diepste wond die het door

haar als tiener meegemaakte geweld had geslagen, het besef was dat ze in de ogen van die ander helemaal niets was.

Hoewel ze op haar twaalfde nog verlegen en lief was geweest, op het dwepende af zelfs, begon ze toen ze nog niet eens veertien was hele nachten weg te blijven: 'Ik kan gewoon niet ademen als ik bij jou ben.' Ik reed rond in mijn autootje met de nachtuilen en de hoerenrijders. Ik wachtte voor de deur van laat sluitende pubs en de hoge, afkeurende huizen van haar vrienden. Ik leek wel een victoriaans kind dat haar van het rechte pad geraakte vader probeerde op te sporen. Soms kregen de moeders medelijden met me. 'Wat mankeert die vrouw?' zeiden de vaders. Op een keer sleurde ik haar uit iemands bed de straat op, waar ze krijgend aan mijn haar trok terwijl mijn hart tekeerging alsof ik de dief was. Met Eleanor en zonder Eleanor was ik stuurloos, was de bodem onder mijn voeten weggeslagen, ging ik uitgehongerd en vernederd ten onder en daarom was het zo raar om op school te worden geprezen als de redder van lijdende tieners. Het is zeker niet ongewoon om een dubbelleven te leiden, maar het was ietwat bizar om tegelijkertijd zo goed en zo beroerd in iets te zijn.

Op donderdagmiddagen sjokten ze om vier uur – het niet zo happy hour – binnen om met me te praten, het uur waarop de geur van boenwas altijd het sterkst, het zuurst was, ik denk omdat de verwarming die tegen het einde van de dag naar boven haalde. Ze konden vijftien zijn en vlekkelig van de stress, een klerhangerachtige algemene indruk maken en mijn al doorbuigende bureau verzwaren met schrille, nerveuze verantwoordelijkheden. Ze konden twaalf en rijkelijk zorgeloos zijn, een luchtige openhartigheid uitdragen, in een zelfgebreide trui lopen, functioneel gebouwd zijn als een zwemmer, gebronsd en met een vervellende neus van een weekend kinderspel in de zon, alleen maakten ze zich nu zorgen om hun beste vriendin, die na de vakantie niet meer was wie ze was – 'Vindt ze me dan misschien niet aardig meer?' Of zeventien, met opgetrokken schouders en in tranen na

een verprutst examen of in de put door rampzalige vriendjesperikelen (waarnaar ze misschien zouden hinten maar die ze niet zouden onthullen). Ik probeerde mijn medeleven zo te organiseren dat ik niet bemoeizuchtig klonk.

Eén keer vroeg een meisje uit de vierde of ik met haar mee wilde naar de dokter. Ze kwam in de middagpauze naar de docentenkamer en bewoog zo behoedzaam dat ik moest denken aan de vingers van porseleinen beeldjes. Ik depte de champignoncrèmesoep van mijn mondhoeken en nam haar mee naar een zijkamer, waar ik haar mijn onaangeroerde kop koffie aanbood, wat op het randje van verboden was, en de deur met de punt van mijn schoen zachtjes dichtduwde. Ik nam plaats, glimlachte, wachtte af. Ik verontschuldigde me voor de ijselijke blokfluitklanken die uit de muziekkamer kwamen, vloekte erbij om haar wat op haar gemak te stellen en over te brengen dat we volwassenen onder mekaar waren. Ze was schrandere, afgemeten, emotioneel. Haar toon had een zekere gepolijste scherpte die bij mij de indruk wekte, voordat we begonnen, dat er dingen waren die ik zou kunnen zeggen die me zwaar zouden worden aangerekend. Ze deed iets waar ik niet van hou, namelijk handelsjargon in de persoonlijke levenssfeer gebruiken. Maar goed, in zware tijden moesten mensen zich aan een stukje bravoure kunnen vastklampen, of het nu mijn smaak was of niet. (Jean zei dat God in *Paradise Lost* vaak gortdroge juristentaal sprak.)

‘Bedoel je te zeggen dat ik strikt geheim moet houden wat je me vertelt? Dat kan ik doen, zolang jij of andere personen naar mijn inschatting geen gevaar lopen.’

‘Maar hoe kunt u dat weten?’

‘Je zult me gewoon moeten vertrouwen. Akkoord?’

Ik wou dat ik Jean was met haar flamboyante stelligheid, haar stevige bos hout voor de deur. Het betrof overduidelijk een zwangerschap, meende ik, en dat was ook zo, tien weken al – aan de late kant.

Het viel me op dat ze geen nagel meer over had, maar toch vertelde ze me trots dat ze niet achter was geraakt met haar werk. Gedurende drie middagpauzes bespraken we de consequenties. “Schepen die elkaar passeren in de nacht”, juffrouw, was het enige wat ze over de wederpartij zei, behoorlijk indrukwekkend voor een zestienjarige. Als je je in het leven door weinig liet raken, kon dit soort intimiteit krachtig uitwerken.

‘Ik zou de baby kunnen houden,’ zei ze. ‘Mijn moeder zou de zorg op zich nemen, want zo is ze, dus ik zou vrij snel mijn leven terughebben.’

‘Toen ik zwanger was van mijn dochter, was de vader niet erg...’ Ik had hem pas na de geboorte op de hoogte gebracht. Zijn voornaamste zorg was zijn privacy.

‘Sorry, juffrouw, maar ik wil me niet laten afleiden.’

Uiteindelijk beloofde ze me dat ze het aan haar moeder zou vertellen. Op deze stap had ik vanaf het begin lichtjes aangestuurd. ‘Chapeau!’ zei Jean. (Ik had niet de naam van het meisje genoemd, noch de naam bevestigd toen ze die juist raadde.) ‘Ik zou broodjes hebben gesmeerd en met haar naar de kliniek zijn gereden. We zouden op de heenweg “We Shall Overcome” hebben gezongen. En misschien “Nellie the Elephant”. Na afloop zouden we een stevige gin hebben gedronken en daarna was ik waarschijnlijk geschorst of zo, voor eeuwig veroordeeld tot supervisie van de nablijfklas.’ (Nablijven beleefde een onverwachte piek in populariteit sinds de recente introductie van ‘nablijfstokbroodjes’, die verkrijgbaar waren met kaas, ham en ham-kaas.) We moesten lachen en ik kon niet nalaten te zeggen: ‘Je zou een legendarische illegale aborteuse zijn geweest, Jean.’

Ze maakte een buiging.

Soms kwam een meisje naar ons toe met existentiële twijfels, bang dat ze veel meer voelde dan ze kon dragen, dat zijzelf te veel was, of te veel van het leven verlangde, of het leven van haar. Onwillekeurig zocht je naar vergelijkbare ervaringen in jezelf en

zodra je op dat gevoel drukte als op een twee dagen oude kneuzing, mauve en citroengeel, werden jullie tweeën heel even bijna een tweeling. Soms speelde er een zekere afgunst mee waarop je niet bepaald trots kon zijn. Soms benijdde je haar om haar vrijheidszin of de manier waarop ze haar armen bewoog, lange, slanke armen als irisbladeren, alsof ze alle ruimte in de wereld hadden. Hoe had ze geleerd zo over zichzelf te denken? Je kon haar zelfs benijden om het feit dat ze iemand zoals jou had om naar haar te luisteren. Op een congres had Jean een andere docent eens horen zeggen: 'Je bent slechts zo gelukkig als je ongelukkigste leerling.'

'Ik walg van dat soort praat,' zei ze.

De meisjes op school waren geobsedeerd door eten, iets waar Jean en ik het vaak over hadden. 'We zouden een boek over eetstoornissen kunnen schrijven en dan achteroverleunen terwijl het geld binnenstroomt,' zei ze.

'Zeker weten...' Ik krabbelde alweer terug. Ik wist dat het doorgaans geen onderwerp was waarmee je een klapper maakte.

Voor sommige meisjes was eten de gezworen vijand. Ze voerden oorlog met het leven, en deze strijd lag het dichtst binnen handbereik. 'Als je je niet op je gemak kunt voelen in je eigen lijf, zijn je kansen om gelukkig te zijn met jezelf zo goed als nihil,' zei ik tegen Jean.

Zij was minder vergevingsgezind. Ze herkende zelfzucht in zelfverloochening; ijdelheid, een zwak karakter. 'Ze zouden niet zo bezig moeten zijn met dun zijn. Het is oppervlakkig en oninteressant. Beneden onze stand.' In de tweede klas heerste een rage om 's avonds een complete rauwe kool naar binnen te werken. Een aantal van de laatstejaars plande een reisje naar India in de hoop daar amoebedysenterie op te lopen. Dit stemde me droevig. 'Stoppen met eten is een riskante poging om in de eerste plaats het eigen ik te troosten, een reactie op ondraaglijke omstandigheden, een copingstrategie die faliekant de plank mislaat. Het is een vorm van tirannie.'

‘Als jij het zegt.’ Jean keek sceptisch.

Er was een periode van drie maanden waarin Eleanor na thuiskomst uit school op haar slaapkamer overgaf in een plastic zak. Elke avond haalde ik de zak weg als ze sliep en stopte die buiten in de vuilnisbak. Het was een afschuwelijke manier om de dag af te sluiten. Mensen bedachten zulke monsterlijke manieren om zichzelf op te beuren.

Het hier en nu was een heel rauwe tijd. De afgelopen twee keer dat Eleanor was langsgekomen, was ze binnen een halfuur weer weg. Lily’s tweede verjaardag negeerde ze totaal. Alles wat ik deed, was verkeerd. Ik probeerde mijn gedrag van elke extreme reactie te vrijwaren, maar het was wel duidelijk dat mijn geforceerde mildheid op zich al ergernis wekte. Ik wou dat ze me een script overhandigde, een reeks instructies over wat te zeggen, wat te doen, wat te voelen. Het feit dat ik Lily bij me had, had kunnen betekenen dat Eleanor zich aan me vastklampte, maar nee.

Soms meende ik dat hoe meer Eleanor me ontweek en uitwiste, hoe meer ik haar nodig had. Ik liep in acute hinderlagen waarin haar afwezigheid me genadeloos raakte. Als ik smartlappen op de autoradio hoorde – popklassiekers over de minder mooie kant van de liefde, haar onrechtvaardigheden, misverstanden, verraad, het eindeloze wachten – stelde ik me haar vaak voor terwijl ze niet aan me dacht. Verwaarloos je kinderen en ze zullen de rest van hun leven door je geobsedeerd zijn – las ik ooit ergens – maar wat als ze jou verwaarloosden?

Ik fantaseerde dat ik haar ontvoerde naar de binnenlanden van Schotland, mijn beide kinderen ieder op een heup, gespierde armen, in klamme regenjassen op weg naar het laatste stukje wildernis van het Verenigd Koninkrijk, een prachtige ervaring zou het worden, we zouden een snoek vangen en roosteren boven een vuurtje en de graten uitspugen. Lil en ik pasten wel op haar. Soms stelde ik me die uitgestrekte wildernis voor, bevolkt door verslaafden in staat van lome radeloosheid, dodelijk ongeruste

moeders achter elke boom, achter elk varenbosje. Zeeën van hoop, zeeën van wanhoop. Ik droomde dat ik haar op een zomer meenam naar Lourdes, waar ik haar wankelend zag opstaan en haar krukken weggooien, die aan splinters vielen op de trap. Ik verzamelde er een paar en stopte ze in mijn zak om als souvenir te bewaren. Waarschijnlijk had je daar ook drugsdealers tegenwoordig.

Ik blies Lily mijn liefde in. Wat we voor elkaar voelden, kende veel warmte en urgentie. Ik was sterk, maar ook voorzichtig. Theelepel voor theelepel voerde ik haar mijn liefde. Mensen hadden het niet vaak over de intense emotiestromen die vloeiden tussen de alleenstaande ouder en het enig kind, de gezamenlijke, onbeteugelde vastberadenheid, het op de eerste plaats staan bij elkaar, de gedeelde, verdubbelde, vervlochten doelen. De intense vervoering ervan. Het was met Eleanor net zo geweest toen ze jong was. Puur en onversneden straalde alles een ongefilterd soort warmte en licht. Een gesynchroniseerd ademen, een mozaïek van warme ledematen. Ik dacht weleens dat politici die alleenstaande ouders hekelden om hun onverantwoordelijkheid, hun aanranding van het weefsel van de maatschappij, simpelweg verteerd werden door jaloezie dat twee mensen elkaar zo na konden staan. Wat wisten zij daar nou van?

Ik babbelde graag in de auto tegen Lily als ze sliep. In de achteruitkijkspiegel zag ik de gladde halve maantjes van haar oogleden. ‘Weet je wat het is, het zijn geweldige mensen, echt waar, maar best een groot deel van de tijd gaat het gewoon niet zo goed met ze.’ Als verhaaltje voor het slapengaan was dit nou niet wat je zegt... Ze ontwaakte ineens en gilte hoog en uitgelaten, maar toch voelde het als een interruptie: genóég!

Ik tilde haar uit de auto, zette haar in haar rode gespschoentjes en crèmewitte ribmaillot op de stoep, ontsloot de voordeur, knipte het licht aan in de hal, kuste haar wangen. Ze zat tegenwoordig tegenover me in bad, zo volwassen. ‘Weet je wat, we vragen ze

voor een zondags maal, kijken of dat lukt. Je kunt me helpen met de jamtaartjes. Is dat wat?’

Ik wilde dat Eleanor en ik als gescheiden ouders met elkaar omgingen. Co-moederschap was de term die ik begon te gebruiken. Ik had het zo erg gevonden dat ik geen moeder had gehad met wie ik het over Eleanor kon hebben toen ze klein was. Het moest fantastisch zijn om een kind gezamenlijk op te voeden. Degenen onder mijn vriendinnen die nog een man in hun leven hadden, zeiden: O, hou toch op, je weet niet waarover je het hebt, maar ik geloofde hen niet.

Als Eleanor een slopende baan had gehad, zou ik bijstand hebben verleend wanneer ik maar kon. 's Avonds na thuiskomst uit haar werk zouden we het over Lil hebben gehad, haar nieuwste uitspraken, haar groeiende voorraad kunstjes. En: 'Je raadt nóóit wat er toen gebeurde!' zou ik glimlachend zeggen en haar iets te drinken aangeven of een te snijden ui op een plank, en Eleanor zou maar wat graag alle details horen van haar wakkere uren, de feiten, voetnoten en kanttekeningen. Tijdens de eerste weken van mijn opleiding had ik nauwelijks kunnen bevatten dat het eindelijk zover was. Ik zat boven in bus 29 en joeg de bus in stilte voort: schiet op! Schiet op! Ik kon niet wachten tot ik thuis was om mijn moeder alles te vertellen. 'Rustig! Rustig!' maande ze me. 'Je gaat honderdveertig kilometer per uur. Ik wil geen woord missen.' We waren zo gelukkig! En daarna, toen ik mijn eerste baan op school had bemachtigd en mijn eigen klas had (een klas voor jezelf!), wilde ze alles weten over de meisjes. Wat ze wilden worden als ze groot waren, wat voor kapsel ze hadden, wat hun ideale vakantiebestemming zou zijn als ze overal naartoe konden. Hoe dan ook, Eleanors manier van leven was daadwerkelijk slopend. Haar dagelijkse bezigheden. Het was schrijnend om jonge mensen te zien wier doen en laten je zo sterk aan de eindigheid van het leven deed denken.

Ik nam me voor om me van Eleanor los te weken. De arena te verlaten en me terug te trekken. Mijn toevlucht te nemen tot alle mogelijke afstandsheppende middelen. Ik moest mezelf aan iets heilzamer hechten, al was het maar voor het oog. Met z'n tweeën kon je niet ten onder gaan. Drieën. Het was terecht dat ik me nu op Lily richtte. Ik kon niet eindeloos naar nieuwe manieren blijven zoeken. Je kon het amper opgeven noemen, eigenlijk, als er redelijkerwijs niets meer te verwachten viel. Over een paar jaar was Eleanor dertig! Ik zou haar wazige gedaante echter niet uit het oog verliezen. Ik zou haar in theorie dicht bij me houden, zoals je een aanstaande baby in de kom van je arm houdt voordat hij is geboren, of zoals je bij de herinnering aan een pas gestorvene niet zeker weet wie wie troost of wie er iets ziet en wie niet. Het zou vernuft vergen om dingen niet nuchter onder ogen te zien en in plaats daarvan mijn ideeën over haar te laten verzachten, te laten rafelen aan de randen en in het niets oplossen. Ik kon niet bezig blijven alles te compenseren, om mijn zorg te laten opwegen tegen hoe ze leefde.